

Smolianskaya A., mag.,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

**MENTAL STEREOTYPIC IMAGES OF FANTASTIC
CHARACTERS IN DEVELOPMENT OF THINKING AND
SPEECH OF THE CHILD**

This article is devoted to research of therapeutic text's role in formation and development of mental stereotypic images in children's consciousness. An experiment based on Russian fairy tales has been made with anticipation of children aged 4-7. Experiment showed, that children of this age already have certain formed mental images of fairy tales characters.

Key words: *mental stereotypic image, therapeutic metaphor, fairy tale therapy, speech's ontogenesis, children's speech.*

УДК 811.133.1'35'06

Соболева О.В., асист.,
КНУ імені Тараса Шевченка

**ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІЛЕТРОГРАМ
У СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ**

У статті подано аналіз основних функцій інтерлітерних графічних знаків у сучасній французькій мові. Вживання таких елементів зумовлено тенденцією до підвищення експресивності мовлення та посилення прагматичного впливу на реципієнтів.

Ключові слова: *апостроф, інтервал, дефіс, параграфемні засоби.*

Актуальність дослідження визначається однією із сучасних тенденцій розвитку лінгвістичної науки до аналізу графічних невербальних складників у зв'язку з їх прагматичною настановою.

Метою публікації є дослідження графічних інтерлітерних знаків, визначення ролі таких знаків у сучасній французькій мові.

Предметом дослідження виступають ілетрограми, які утворюють разом цілісну картину сучасних французьких текстів та виконують на письмі низку функцій.

Матеріалом слугують тексти, опубліковані в сучасній французькій пресі.

Наукова новизна дослідження полягає в аналізі графічних складників друкованих текстів, а саме їх паралінгвістичних компонентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні паралінгвістичні засоби, їх змістовні та прагматичні потенції інтенсивно досліджуються в руслі параграфеміки як окремому розділі лінгвістики про письмове мовлення. Параграфемні засоби супроводжують вербальне мовлення і слугують вираженню різноманітних конотацій [О.О. Анісімова, 2003; І.В. Вашуніна, 2009; Г.В. Колшанський, 1974; А.М. Баранов, П.Б. Паршин, 1989]. Параграфеміка в цілому – невід’ємна частина сьогodнішньої культури, епохи комп’ютерів та високо розвинутої поліграфії.

У сучасній французькій пресі за відсутністю прямого застосування парамовних інформаційних сигналів, кодом виступають широковживані графічні літерні та нелітерні засоби, що їх транслюють.

Усі невербальні засоби мовлення можуть мати значення для мовної комунікації тільки як функціональний компонент вербального акту. На функціонально-компенсуючий характер невербальних (паралінгвістичних) засобів вказував ще Ш. Баллі відзначаючи: "тепер нам легше зрозуміти чому елементи, які не артикулюються, вживаються тим в більшій кількості і тим набувають більшого значення, чим більш імпліцитним і недостатнім виявляється словниковий вираз. Це саме вони трансформують найбільш незначні висловлювання в повні експліцитні вирази" [Ш. Баллі, 1961]. Автори завдяки параграфемним засобам фокусують увагу реципієнта, виділяють важливу інформацію, спрямовуючи його сприйняття. На одноманітному фоні публіцистичного стилю можуть різко вирізнитися слова або знаки інших стилів. Вони, порушуючи безперервний лінійний стрій повідомлення створюють опір сприйняттю реципієнтами комунікативного повідомлення. Подолання цього опору вимагає більше зусиль з боку реципієнта і, тому, сильніше на нього впливає. Тобто, публіцистичний стиль, поєднуючи функцію повідомлення з функцією впливу, відкриває можливості оцінки викладеного для впливу на думки та почуття реципієнта.

Як відомо, ефективність впливу на реципієнта безпосередньо пов’язана з розміщенням публіцистичного тексту на сторінці. Така просторова організація легко упізнається реципієнтом та мобілізує його на сприйняття тексту. А поля, як різновид інтервалу, впливають на графічне оформлення висловлювання, сприяють кращому засвоєнню інформації, забезпечують його виразність.

Інтервал є елементом просторової організації письмового тексту. Первинна його функція – орфографічна, вона полягає у відокремленні на письмі одного слова від іншого, у членуванні тексту на окремі слова. Інтервал, утворюючи незаповнений простір, стає зручним для постановки інших позаалфавітних знаків, зокрема пунктуаційних. Таким чином, він виконує свою вторинну функцію синтаксичну – ділить текст на синтаксичні одиниці й тим самим організовує його.

Для створення певного стилістичного ефекту у французькій пресі вживаються многочленні складні слова без використання інтервалу, що створює на письмі особливий графічний ефект та слугує принципу економії. Часто такий приклад можна зустріти в назвах рубрик: *elleinfohebd*, *quoideneuf*, *shoppingbook*. Або відсутність інтервалу з варіюванням інтенсивності виділення шрифтів: *styleellemode*, *styleellebeauté*, *vieprivéebien-etre*. Так, для підсилення популярності відомих жінок, журнал *Elle* графічно використав таку незвичну форму: *les wondermégasuperwomen* [*Elle* # 3293, 7 février, 2009].

У цих випадках графічне вираження тієї чи іншої одиниці висловлювання відрізняється від графічної презентації всього тексту, завдяки чому створюється певне стилістичне оформлення тексту.

Defic – досить рухомий у тексті інтерлітерний графічний знак. Основні функції цього знака – об'єднувальна та поділу. У письмовій комунікації він використовується для передачі емпатичного наголосу, що підкреслює значущість змісту слова або слів. Певна кількість прикладів з ненормативним вживанням дефісу присвячена новітнім засобам комунікації, а саме мержі Інтернет. Наприклад, у тексті про французьку акторку Аріель Домбасль автором вживається такий неологізм: *"Je l'ai google-isée la meuf, elle et trop chic"* [*Elle* #3410, 6 mai 2011]. Таке навмисне членування на склади з метою привабливості уваги до важливості слова, яке вимовляється не так як у звичайному мовленні, має у стилістиці назву – дієреза. Вона скеровує увагу на важливе слово, несе у собі додаткове значення та набуває поетичної оцінки [I. Smouchtchynska, 2008].

Співзвучний приклад створення нового лексичного оказіоналізму, знаходимо в заголовку до тексту про популярність знайомств в мережі Інтернет: *"Sommes nous toutes des net-vrosées?"* [*Elle* # 3293, 7 février, 2009]. У цьому випадку замість слова *"nevrosée"* автор створив новий графічний образ слова використав у ньому співзвучне слово *"net"*. Завдяки морфемному членуванню

слова ми чітко вирізняємо назву пошукового сайту, а доданий суфікс вказує на дію, тобто на сам пошук інформації. Отже, одне слово містить і назву і дію, що значно поглиблює його семантичне значення тільки завдяки роздільній функції дефісу. Розбите на морфеми слово передає два змісти на відміну від нерозчленованого однозначного слова. Така графічна гра слів можлива тільки в письмовому вигляді.

Інші приклади присвячені сфері моди та модних образів. Наприклад, у тексті про актрису Кірстен Данст щодо її образу в кіно та у повсякденному житті знаходимо такий неологізм, який утворився завдяки дефісу: *french-ement chic* [*Marie-Claire, octobre, 2006*]. Ця незвична графічна форма слова містить у собі англійське слово *french* та властивий французькій мові суфікс *-ment*. Завдяки співзвуччю слова *french* як французького *franche*, отримуємо в результаті французьке слово *franchement*.

Ці неологізми є джерелом фантазії автора текстів, мають окказіональний характер та їх подальше майбутнє є непербачуваним.

Серед особливих прикладів вживання дієрези з метою створення неологізмів окказіонального характеру ми виокремили такі, як-от: *chic-issime, pink-nique, éco-logis, chic-isez le glam rock*. Ці новоутворення відповідають потребам часу та мають неабиякий успіх у журналістів і у реципієнтів.

Найбільш репрезентативною є модель, у якій усі компоненти об'єднуються дефісом. За допомогою дефіса створюються нестандартні складні номінації з використанням засобу графічного стягнення граматично неузгоджених елементів. Дефіс у таких випадках виконує функцію додаткової семантичної зв'язки. Автори текстів прагнуть зробити наголос та скерувати увагу реципієнта саме на ці багаточленні складні слова, створюючи таким чином численні неологізми:

Je-m'en-fiche, je-ne-sais-pas-quoi, je-suis-Mme-Tout-le-Monde, sinon-vous-serez-encore-obligez-de-le-faire-vous-même, l'auteur-qui-sort-un-livre-et-qui-sait-qu'il-va-s'en-prendre-pleine-la-figure [*Elle, #3380, 8 octobre 2010*], *garde-robe-Chanel-Dior-Hermes, le-bataillon-des-blondes-sublimes-sexy-talantueuses* [*Elle #3334, 20 novembre 2009*].

Ці конструкції сприяють економії мовних засобів та варіативності графічної форми слова, а кількість варіацій обмежується лише можливостями зміни графічної форми слова. Закон "економії мовних засобів" (О. Есперсен) набув свого розвитку у сфері комунікацій та

інформаційній технологій, а також у зв'язку із глобальною експансією англійської мови: її аналітичність та схильність до компресії активно впливає на розвиток інших мов. Таке явище отримало назву "голофразис" (від англ. the whole phrase – ціла фраза). Але у мовознавчій традиції існують різні погляди щодо термінологічної дефініції цього феномена: зрощення, злиття (В.Виноградов), стягнення, аглютинація (Ф. де Соссюр), голофразис (І.В. Арнольд, І.О. Ковіньова). Такі утворення є оказіональними авторськими неологізмами, які завдяки особливій графічній формі передають у тексті іронічну конотацію, підвищуючи експресивність висловлювання.

Апостроф здебільшого є графічним засобом поділу слова на окремі частини з ціллю їх семантичного об'єднання. Апостроф може також виступати невід'ємним графічним атрибутом слова, без якого окремі частини не мають сенсу і не вживаються самостійно. Апостроф може виконувати граматико-лексичну, ідеографічно-креативну та фонографічну функції.

Ідеографічно-креативна функція – це навмисне розділення чи об'єднання окремих частин слова або деяких слів: *styl'top*. Фонографічна функція – заміна окремих літер, літерних сполучень і частин слів, впливаючих на вимову.

Вживання апострофа поширюється у зв'язку із започаткуванням та розвитком скорочення слів шляхом відсікання їх частини. Найчастіше в публіцистичних текстах можна побачити ненормативне використання апострофу в таких словах як: *les p'tites bombes, le p'tit dej' bio, glam', provoc', j'suis, t'es, s'te plait, le periph'*. Це пояснюється тим, що ці слова взяті з розмовного мовлення і прагнення передачі особливостей мовлення на письмі призводить до виникнення таких форм.

- *Aglette Laguiller a passé toute sa vie a défendre ceux qui n'ont rien, elle n'est pas corrompue...Rien que pour ces raisons, je l'aime bien. Pour moi, c'est un veritable coup de coeur. En plus, à Saint-Cloud, dans le fief de Dessault, on n'est pas nombreux à voter Laguiller !*

- *Un peu provoc', cet engagement de votre part, non ? [Marie-Claire #657, mai 2007].*

- *C'est vrai qu'on a un côté frère et soeur. Un de ses potes lui a dit un jour : " Elle est mortelle ta soeur ! " (rires.) Ito a rigolé et lui a répondu : " Non, c'est ma meuf. S'te plait, t'évites. " Il y a comme une filiation entre nous. D'ailleurs, je m'entends extrêmement bien avec sa mère, c'est comme ma deuxième mère [Marie-Claire #657, mai 2007].*

Вживання апострофа забезпечує лаконізм та виразність слова. Реалізується одна з настанов публіцистичного стилю – економія мовних засобів та збільшується прагматичний вплив на респондента.

Таким чином, інтерлітерні знаки французької орфографії виконують фонетичну, графомарковану, стилістичну, змісторозрізнавальну та прагматичну функції, які співвідносяться з відповідними принципами пунктуаційної системи. Фонографічна функція полягає в тому, що ці одиниці здатні вказувати на фонетичний відповідник, впливати на фонетичну форму слова.

Реалізація графомаркованої функції обмежується створенням графічного образу слова, коли досліджувані одиниці виступають невід'ємним атрибутом лексичної одиниці.

Змісторозрізнавальна функція допомагає журналістам передати окремі семантичні відтінки, підкреслити їх значущість та виразність.

Стилістична функція – графічні нелітерні засоби публіцистичного стилю надають текстам більшої експресивності та передають на письмі екстралінгвістичні особливості усного мовлення.

Прагматична функція реалізується шляхом варіативності графічної форми слова, що підвищує експресивність висловлювання, передає на письмі емпатичний наголос та сприяє іронічності висловлювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Анисимова Е.Е.* Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) / *Е.Е. Анисимова* – М.: Академкнига, 2003. – 128 с.
2. *Балли Ш.* Французская стилистика / Шарль Балли. М.: Изд-во ин. лит-ры, 1961. – 394 с. 3. *Баранов А.Н., Паршин П.Б.* Воздействующий потенциал варьирования в сфере метаграфемии // Проблемы эффективности речевой коммуникации / ред. Ф.М.Березин / А.Н. Баранов, П.Б. Паршин. – М.: ИНИОН АН СССР. – 1989. – С. 41–116.
4. *Вашунина И.В.* Взаимовлияние вербальных и невербальных (иконических) составляющих при восприятии креолизованного текста : автореф. дис. ... докт. филол. наук: спец. 10.02.19. / Ирина Владимировна Вашунина. – Институт языкознания РАН. – М., 2009. – 481 с.
5. *Колшанский Г.В.* Паралингвистика / Г.В. Колшанский. – М.: Наука, 1974. – 78 с.
6. *Smouchtchynska I.* Stylistique des figures : Les tropes : [manuel] / I. Smouchtchynska. – Kiev : Centre d'edition et de polygraphie " Université de Kiev ", 2008. – 206 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. *Elle* # 3293, 7 février, 2009.
2. *Elle* # 3410, 6 mai 2011.
3. *Marie-Claire*, octobre, 2006.
4. *Elle*, #3380, 8 octobre 2010.
5. *Elle* #3334, 20 novembre 2009.
6. *Marie-Claire* #657, mai 2007.

Стаття надійшла до редакції 19.04.13

Соболева А.В., асист.,
КНУ імені Тараса Шевченка

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ИЛЕТРОГРАМ В СОВРЕМЕННОЙ ФРАНЦУЗСКОЙ ЯЗЫКЕ

В статье представлен анализ основных функций интерлитерных графических знаков в современном французском языке. Употребление таких элементов способствует повышению экспрессивности высказывания и усилению прагматического влияния на реципиентов.

Ключевые слова: интервал, дефис, апостроф, параграфические средства.

Soboleva O.V., assistant
Taras Shevchenko National University of Kyiv

FUNCTIONAL FEATURES OF IDEOGRAMS DELIMITERS IN MODERN FRENCH

The article gives an analysis of the main characteristics of ideograms delimiters in modern French language. The usage of such elements stimulates the language expressivity reinforcement and intensifies the pragmatic influence on the recipient.

Key words: apostrophe, hyphen, interval, paragraphic means.

УДК 811.161.2'06373.45'3773.46.005

Солдатова Л.П., к.філол.н., доц.,
Київський університет імені Бориса Грінченка

ПОНЯТТЯ "ДИСКУРС": ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

У статті розглядаються проблеми лінгвістичної термінології. Пропонується створення тлумачної формули змісту поняття (ТФЗП),